

RAPORT 3/2022

z realizacji Polityki Otwartego Dostępu na Politechnice Krakowskiej im. T. Kościuszki
za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2021 r.

Publikacja niniejszego Raportu jest realizacją zapisów zawartych w §6.2.5 Polityki Otwartego Dostępu na Politechnice Krakowskiej im. T. Kościuszki i wynika z wydanego w dniu 22 marca 2019 r. ZARZĄDZENIA NR 12 (znak R.0201.17.2019) Rektora Politechniki Krakowskiej im. Tadeusza Kościuszki w sprawie wprowadzenia Polityki Otwartego Dostępu na Politechnice Krakowskiej im. Tadeusza Kościuszki.

Informacje o publikacjach PK zamieszczonych w Repozytorium PK w okresie od 1/01/2021 do 31/12/2021

1. ZASOBY OPUBLIKOWANE W REPOZYTORIUM PK (w tym zdeponowane samodzielnie przez pracowników PK) – Prawa dostępu - zasób dostępny dla wszystkich

Miesiąc Rok	01. 2021	02. 2021	03. 2021	04. 2021	05. 2021	06. 2021	07. 2021	08. 2021	09. 2021	10. 2021	11. 2021	12. 2021	RAZEM
Liczba publikacji	26	4	30	0	24	11	14	17	20	37	15	23	221

Powyższe dane obejmują publikacje z następujących czasopism i serii OA:

Czasopisma:

- Pretekst: Zeszyty Katedry Architektury Mieszkaniowej i Kompozycji Architektonicznej
- Przestrzeń Urbanistyka Architektura
- Środowisko Mieszkaniowe = Housing Environment
- Technical Transactions
- Wiadomości Konserwatorskie

Wydawnictwa Muzeum PK:

- Biuletyn Muzeum Politechniki Krakowskiej
- Katalogi wystaw Muzeum PK
- Zeszyty Historyczne Muzeum PK

2. ZASOBY ZDEPONOWANE SAMODZIELNIE PRZEZ PRACOWNIKÓW PK¹ - liczba publikacji

Miesiąc	01.	02.	03.	04.	05.	06.	07.	08.	09.	10.	11.	12.	
Rok	2021	2021	2021	2021	2021	2021	2021	2021	2021	2021	2021	2021	RAZEM
Liczba publikacji	1	1	3	0	3	5	0	0	1	4	0	1	20
Liczba pobrań zasobów (stan na 18/03/2022 r.)													1072

Warto zauważyć, że liczba pobrań zasobów zdeponowanych (samodzielnie) przez pracowników licząc rok do roku wzrasta. I tak np. dla 14 zdeponowanych zasobów w 2020 roku, liczba pobrań wynosiła w roku 2020 - 9 392, a w roku 2021 - 13 148 (wzrost o ok. 40%).

3. ZASOBY ZDEPONOWANE SAMODZIELNIE PRZEZ PRACOWNIKÓW PK – wg RODZAJU LICENCJI

Licencje wykorzystane przez pracowników PK	Warunki licencji	Liczba
Creative Commons; cc by	Uznanie autorstwa 4.0 – Licencja pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie pod warunkiem oznaczenia autorstwa. Jest to licencja gwarantująca najszerze swobody licencjobiorcy.	8
Creative Commons; cc by nc	Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne 4.0 – Licencja pozwala na kopiowanie, zmienianie, remiksowanie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych. Warunek ten nie obejmuje jednak utworów zależnych (mogą zostać objęte inną licencją).	3
Creative Commons; cc by nc nd	Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych 3.0 Polska – Licencja zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych). Jest to najbardziej restrykcyjna z licencji.	1
Creative Commons; cc by nc sa	Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne - Na tych samych warunkach 4.0 – Licencja pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz tak długo jak utwory zależne będą również obejmowane tą samą licencją.	2
Creative Commons; cc by sa	Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 – Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.	3
Creative Commons; cc by nd	Uznanie autorstwa-Bez utworów zależnych 3.0 Polska – licencja zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu zarówno w celach komercyjnych i niekomercyjnych, pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).	3

¹ Suma zasobów zdeponowanych samodzielnie przez pracowników zawiera się w liczbie zasobów opublikowanych w Repozytorium PK (łącznie).

4. PUBLIKACJE PRACOWNIKÓW PK Z ROKU 2021 ZAREJESTROWANE W BAZIE BIBLIOGRAFIA PUBLIKACJI PRACOWNIKÓW PK

Rodzaj publikacji	Liczba wszystkich publikacji	Liczba publikacji OA
Artykuły w czasopismach z Listy MNiSW	846	649
Książki	58	22
Rozdziały	184	53
Materiały konferencyjne w czasopiśmie	63	56
Materiały konferencyjne w książce	183	86
Redakcja materiałów konferencyjnych	1	1

5. ROZPRAWY DOKTORSKIE OPUBLIKOWANE

(zdeponowane za pośrednictwem pracowników BPK)

Liczba opublikowanych (w okresie od 1/01/2021 do 31/12/2021) w Repozytorium PK rozpraw doktorskich: **44** (w tym jedna rozprawa będzie udostępniona po 01/10/2024 r. - podany termin związany jest ze złożeniem wniosku o udzielenie patentu na wynalazek w Urzędzie Patentowym RP).

PODZIAŁ UWZGLĘDNIAJĄCY PRAWA DOSTĘPU ORAZ LICZBĘ POBRAŃ

Prawo dostępu	Liczba zasobów	Liczba pobrań
dla wszystkich	16	6 494
z ograniczeniami do domeny PK	27	506

6. DZIAŁANIA POPULARYZATORSKIE

- a. Aktualizacja zakładki na www BPK z informacjami o **Otwartej Nauce** <https://www.biblos.pk.edu.pl/nauka/otwarta-nauka>.
- b. Aktualizacja zakładki na www BPK z informacjami o **Otwartych Danych Badawczych**, zawierającej podstawowe informacje z zakresu: czym są dane badawcze, jakie są korzyści ich udostępniania oraz przybliżające zasady udostępniania (FAIR), informacje dotyczące planu zarządzania danymi badawczymi – Data Management Plan (DMP), w tym co powinien zawierać Data Management Plan. <https://www.biblos.pk.edu.pl/nauka/otwarta-nauka/otwarte-dane-badawcze>.
- c. Udostępnianie i aktualizowanie otwartych kursów online na uczelnianej platformie e-learningowej:

- i. Europejskie dziedzictwo kulturowe i naukowe
 - ii. Otwarty dostęp do publikacji i danych naukowych – polityka naukowa oraz działania Biblioteki PK
- d. Organizacja wydarzeń związanych z XII Tygodniem Otwartej Nauki w Polsce pod hasłem *It Matters How We Open Knowledge: Building Structural Equity (To ma znaczenie, jak otwieramy wiedzę: Budowanie równości strukturalnej)*. Z tej okazji opublikowana została lista 10 najczęściej pobranych publikacji pracowników PK umieszczonych w Repozytorium PK na licencjach CC:

LISTA 10² NAJCZĘŚCIEJ POBRANYCH PUBLIKACJI PRACOWNIKÓW PK UMIESZCZONYCH W REPOZYTORIUM PK na licencjach CC (23.03.2022)

Pozycja w 2021 r.	Pozycja w 2020 r.	Liczba pobrań	Opis bibliograficzny
1	1	74 708	Systemy informacji przestrzennej z QGIS : podręcznik akademicki. Cz. 1 i 2 / Robert Szczepanek. – Kraków, 2017.
2	2	43 442	Obciążenie śniegiem obiektów budowlanych / Łukasz Bednarski, Rafał Sieńko // Inżynier Budownictwa. – 2011, Nr 12 (90), s. 45-49.
3	5	35 871	Technologie wybranych związków zapachowych / Rafał Rachwałik. – Kraków, 2018
4	3	34 175	Systemy informacji przestrzennej z Quantum GIS. Cz. 1 / Robert Szczepanek. – Kraków, 2013.
5	4	31 863	Systemy zarządzania jako element rozwoju przedsiębiorstwa / Marek Rączka // Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej. Zarządzanie i Marketing. – 2008, z. 13, nr 249, s. 409-416.
6	8	22 575	Cosmetic emulsions : monograph / Elżbieta Sikora. – Kraków, 2019.
7	x	15 723	Szczegółowe omówienie podstawowych zagadnień teorii sprężystości / Paweł Szeptyński. – Kraków, 2020.
8	x	15 551	Nowoczesne projektowanie i realizacja konstrukcji budowlanych 2019. Praca zbiorowa / red. Magda Kijania-Kontak, Iga Rewers. . – Kraków, 2019.
9	6	11 971	Akredytacja laboratoriów badawczych i wzorcujących. Procedury badawcze – jak opracowywać? / Stanisław Truś, Marek Rączka // W: Jakość w nauczaniu i przedsiębiorczości / red. nauk. T. Grabiński, L. Woszczyk, A. Tabor. – Chrzanów, 2008. – S. 285-291
10	7	11 961	Zapewnienie dokładności pomiarowej w systemie zarządzania jakością / Marek Rączka, Jan Rewilak // Inżynieria Maszyn. – 2010, R. 15, z. 3, s. 69-81
11	x	10 700	Koha : narzędzie open source do obsługi biblioteki naukowej / red. Dorota Buzdygan, Aneta Januszko-Szakiel. – Kraków 2016.

x nie sklasyfikowana w 2020 roku.

² Na jedenastej pozycji znalazła się publikacja współwydana przez Bibliotekę PK.

7. WNIOSKI I REKOMENDACJE

1. Trzeci rok obowiązywania na PK instytucjonalnej Polityki Otwartego Dostępu (POD) na Politechnice Krakowskiej przyniósł zwiększenie liczby zasobów opublikowanych w Repozytorium PK z prawem dostępu dla wszystkich, bez ograniczeń. Jednak dynamika tego wzrostu, liczona rok do roku znacznie opadła.
2. Z ogólnej liczby (221) zasobów opublikowanych w 2021 r. w Repozytorium PK, 9% to zasoby zdeponowane samodzielnie przez autorów – pracowników PK. W stosunku do roku 2020 (3%) nastąpił w tym zakresie znaczny wzrost. Na ten progres trzeba jednak patrzeć uwzględniając ogólnie mniejszą (niezależnie od formy deponowania: samodzielnego i wykonanego za pośrednictwem BPK) liczbę zdeponowanych zasobów. W tym kontekście należy podejmować dalsze działania w skali uczelni, które będą mobilizować autorów do publikowania w otwartym dostępie.
3. Nadal utrzymuje się (z niewielką tendencją spadkową) trend ograniczania do domeny PK dostępu do prac doktorskich przez autorów, mimo, że taki dostęp znacznie ogranicza zasięg i oddziaływanie publikowanych treści. Zwraca uwagę stosunek liczby opublikowanych doktoratów do liczby pobrań tego zasobu (pkt. 5) w zależności od określonych przez autorów praw dostępu. Nie wydaje się, że przyczyną ograniczania dostępu (ok. 62 % zdeponowanych doktoratów) była konieczność ochrony związanej z uzyskiwaniem patentów lub zastrzeżeniem treści (w roku 2021 formalnie o taką ochronę wystąpiono jeden raz). Ograniczenie praw dostępu radykalnie zmniejsza liczbę pobrań danego zasobu, co widać porównując te pobrania do liczby pobrań doktoratów dostępnych bez ograniczeń. Średnio każdy z nich był pobrany 406 razy, podczas gdy doktoraty dostępne jedynie w domenie PK były pobrane średnio 19 razy. W raportach 1/2020, 2/2021 wskazane zostały korzyści wynikające z nieograniczonego dostępu do prac doktorskich i wynikające z tego rekomendacje. Zalecenia te należy podtrzymać. Dodatkowo należy zauważyć, że regulacje prawne (Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018, poz. 1668, z późn. zm.) w istotny sposób blokują możliwość ograniczania dostępu do prac doktorskich. Zatem ograniczanie otwartego dostępu bez istotnej przyczyny również z prawnego punktu widzenia jest działaniem nieprawidłowym.
4. Ponownie przedkładam do rozważenia przez Władze PK możliwość wyrażenia uznania dla najbardziej aktywnych w zakresie otwartego publikowania autorów PK, poprzez utworzenie np. **Nagrody Rektora PK** dla najbardziej aktywnych autorów lub tych, których prace są w danym okresie (roku) najczęściej pobierane.
5. Fakt przyjęcia na PK Polityki Otwartego Dostępu ułatwia autorom PK negocjacje z wydawcami zewnętrznymi, bowiem niektórzy z tych wydawców postrzegają otwarty dostęp (OA), jako zagrożenie dla swoich interesów biznesowych i usiłują wobec potencjalnych autorów ograniczać ich prawa do swobodnego dysponowania dziełem.

BPK jest pomysłodawcą realizowanego w ramach Krakowskiego Zespołu Bibliotecznego (KZB) przy współpracy z AKC Cyfronet projektu „**Repozytorium otwartych danych badawczych**”. Dyrektorzy siedmiu bibliotek KZB, tj.: Biblioteki Jagiellońskiej, UEK, UP, UJPiI, AWF, AGH i PK zadeklarowali współpracę nad utworzeniem **wspólnego repozytorium otwartych danych badawczych**. Pracami koncepcyjnymi zajął się Zespół roboczy KZB ds. repozytorium otwartych danych badawczych w skład, którego weszli pracownicy wymienionych wyżej bibliotek. Aktualny stan prac nad RODBUK (nazwa zaproponowana przez Zespół KZB) przedstawia się następująco: ACK Cyfronet przygotowuje

oddzielne dla każdej uczelni tzw. instancje (dostęp do kont i przestrzeni dyskowych), uczelnie wybrały dostawców DOI, pracownicy ACK Cyfronet modyfikują formularz wprowadzania i opisu danych w systemie Dataverse zgodnie z sugestiami członków Zespołu. Planowane uruchomienie RODBUK kwiecień-maj 2022 r.

W związku z pandemią, w porozumieniu z wydziałami PK, w 2020 roku przygotowano listę najbardziej potrzebnych w procesie dydaktycznym i badawczym podręczników i innych materiałów bibliotecznych w celu ich digitalizacji i udostępnienia w Repozytorium PK, lub udostępnienia za pośrednictwem innych portali (np. Academica), w tym również komercyjnych (np. iBUK-libra). W 2021 roku prace te były kontynuowane co przyniosło następujące rezultaty (dane na 31/12/2021): **na łączną liczbę 964 zgłoszonych przez wydziały PK podręczników, w formie zdalnej udostępniono 956 co stanowi 99,2%**. Dla przypomnienia w 2020 roku było to 694 podręczniki, z których udostępniono 76%. Biorąc pod uwagę procent udostępnionych zasobów, można stwierdzić, że **zapotrzebowanie wydziałów na digitalizację i/lub udostępnienie zdalne podręczników zostało zrealizowane**. W następnych latach BPK będzie uzupełniać i aktualizować dostępność podręczników.

Dzięki tym działaniom studenci i pracownicy PK posiadający konto w BPK mogą korzystać z podręczników w trybie zdalnym, bez konieczności przychodzenia do biblioteki. Realizacja powyższej inicjatywy nie wynika bezpośrednio z przyjętej na PK Polityki otwartego dostępu, daje jednak obraz potrzeb i oczekiwanych działań ułatwiających zdalny dostęp do materiałów edukacyjnych.

Niniejszy Raport przedkładam JM Rektorowi Politechniki Krakowskiej do zatwierdzenia.

Kraków, 4 kwietnia 2022 r.

Marek M. Górski

Dyrektor Biblioteki PK

Koordynatora do Spraw Otwartego Dostępu na Politechnice Krakowskiej

DYREKTOR BIBLIOTEKI
Politechniki Krakowskiej
bibliotekarz akademicki
st. kustosz dyplomowany

mgr Marek M. Górski

ZATWIERDZIŁAM RAPORT
REKTOR
06 KWI. 2022 Politechniki Krakowskiej

Prof. dr hab. inż. arch. Andrzej Białkiewicz